

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, oblast podpory 1.5
Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0129
Název projektu	SŠPU Opava – učebna IT
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky II
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky II, 2. ročník
Sada číslo:	A–03
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	13
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_A–03–13
Název vzdělávacího materiálu:	Ostatní techniky tisku z plochy
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Lenka Kašpárková

Ostatní techniky tisku z plochy

- Algrafie.
- Autorský ofset.
- Monotypie.
- Malovaný monotyp.
- Kreslený monotyp (otisková kresba).
- Otázky pro zopakování učiva.

Algrafie

Je jakýmsi přechodem mezi litografií a ofsetem. Jako tisková forma zde slouží hliníková deska ozrněná ocelovými kuličkami a odkysličená 10% roztokem kyseliny sírové. Protože je destička lehká, je vhodná pro práci v přírodě. Kreslíme litografickou křídou nebo tuší, obdobně jako na nazrněný kámen. Hotovou kresbu připravujeme směsí slabé kyseliny fosforové a vodním roztokem arabské gumy. Tisk provádíme na litografickém ručním lisu. Hliníkovou desku umístíme na kameni.

Algrafii vynalezl na konci 19. století mohučský litograf Scholz.

Autorský ofset (P7)

Nahradíme-li hliníkovou desku užívanou v algrafii zinkovým plechem o síle 0,5 – 0,7 mm, jakého se dnes běžně užívá v ofsetu polygrafickém, ocitáme se již právě v této technice. Ovšem, tato technika

se považuje za uměleckou pouze tehdy, jestliže výtvarník sám kreslí přímo na desku litografickou křídou nebo tuší.

Ofset je tedy dalším technickým zdokonalením principů litografie, kdy jsou těžké kameny nahrazeny lehkými tzv. kovolisty, které navíc umožňují upnutí na rotační válec, odkud je dalším (gumovým) válcem snímána kresba a jeho prostřednictvím pak přenášena na papír (na rozdíl od litografie, kde je otisk horizontální, kresba se přenáší tlakem tříče přímo na papír).

Toto zdokonalení (zjednodušení a zrychlení) tisku umožnilo jeho bohaté využití v polygrafickém průmyslu (nejrozšířenější druh tisku v tiskárnách). Jako umělecká technika se příliš často nepoužívá.

Autorem myšlenky využít při litografii přenosu kresby pomocí gumového válce byl Kašpar Herman, litograf pocházející z Čech. První lis podle jeho návrhu byl vyroben v Německu v r. 1907. Kámen byl brzy nahrazen zinkovým plechem.

Monotypie (M)

Monotypie (jednotisk) je technika, která leží na rozhraní mezi grafikou a malbou. Někteří autoři odborných knih ji řadí mezi grafické techniky tisku z plochy. Tato kouzelná technika má mnoho variant. Spočívá v namalování motivu barvami na hladkou desku a v jeho následném otisku na papír. Jde o techniku experimentální, a protože zde nejde o rozmnožování stejné kresby tiskem jako tomu je u grafiky, někdy se monotypie spíše řadí mezi techniky experimentální malby.

Malovaný monotyp

Je to velice oblíbená technika, která dává velký prostor pro experiment. Charakteristické pro monotyp je to, že je technikou jediného otisku. Pro každý další tisk je třeba malbu na desce znovu namalovat. Každá nová otištěná malba je v detailech i v rukopisu trochu odlišná od předchozí. Je to prakticky originál. Pro malbu na matrici používáme olejové nebo temperové barvy (ty ale rychleji zasychají). Tiskovou matricí může být jakákoliv hladká destička (kov – hliník, zinek, měď; ocelový plech, umělé hmoty – linoleum, plexisklo, tvrzený polystyren nebo silnější sklo). V profesionální umělecké grafice se používají galvanicky postříbřené nebo poniklované desky. Barvy

Obrázek 1: Monotypie

nanášíme v poměrně tenké vrstvě. Je-li barvy příliš, může se při tisku přelévat přes okraje. K dalšímu zpracování barvy můžeme použít štětec či prsty. Malba na desce se dá zpřesnit závěrečnou kresbou v negativní bílé lince načrtnuté obráceným koncem štětce. Některá místa také můžeme prosvětlit setřením špachtlí, houbou nebo hadříkem. Barvy pro tisk ředíme lněným olejem nebo fermeží, pak nevysychají tak rychle jako při použití terpentýnu.

Matrici můžeme otiskovat v tiskařském lisu, ale postačí i menší tlak, např. když přejíždíme přes papír přiložený na desce s malbou čistým válečkem k rozvalování tiskové barvy. Lze použít i váleček na nudle nebo polévkovou lžici, po rubu papíru také můžeme přejíždět silně dlaní. Tiskneme raději na vlhké papíry (na suché lze také, ale otisky nejsou tak přesné a barvy tak hluboké).

Kreslený monotyp (otisková kresba)

Tento způsob monotypie se řadí spíše k technikám kresby či experimentální grafiky. Na skleněnou desku naválíme válečkem v lehkém nánosu tiskařskou barvu. Na ni položíme čistý papír, který během práce jen lehce přidržujeme v jediném místě, aby se prsty neotiskly. Na papír provedeme silnějším přitlakem lineární kresbu (vypsanou propiskou, dřívkem nebo obráceným koncem štětce), kterou můžeme i šrafovat. Plochy vytvoříme tak, že přejíždíme v daném místě po papíře prstem, dlaní nebo nějakým předmětem.

Experimentovat se dá použitím více barev, kombinací plochy s linkou apod. Pro vícebarevný monotyp buď naválíme několik skel různými barvami, případně nanášíme více barev na jedno sklo. Po dokončení kresby opatrně sejmemo papír ze skla a obrátíme. Na rubu se pak v místech, kde jsme kreslili nebo se jinak dotýkali papíru, otiskla tiskařská barva ze skla na papír. Tento otisk má zajímavou strukturu a připomíná v něčem suchou jehlu nebo prýskavý (křehký) kryt. Čáry se jeví rozpité a měkké.

Suchý kreslený monotyp

Pro drobnější formáty můžeme místo tiskové barvy použít pro kreslený monotyp papír pokrytý vrstvou suchého pastelu, rudky, uhlu či jiného materiálu. Na tento papír položíme čistý list tenčího papíru (např. do kopírky) a po jeho rubu provedeme kresbu. Na druhé straně se nám otiskne tato kresba z vrstvy pastelu či uhlu v křehké, poetické lince.

Otázky pro zopakování učiva

1. Co je to algrafie a autorský ofset?
2. Jaké tiskové formy se v algrafii a autorském ofsetu používají?
3. Co je to monotypie?
4. Vysvětli, proč je sporné, zda monotypie patří mezi grafické techniky.

Seznam použité literatury

- KREJČA, A.: *Grafické techniky*. Praha: Aventinum, 1995. ISBN 80-85277-48-4.
- SMITH, R.: *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*. 1. vydání. Praha: Slovart, 2000. ISBN 60-7209-245-6.
- Uměleckoprůmyslové museum v Praze: *Příběhy materiálů: Tisk a obraz* [online]. c2004, [cit. 3. 1. 2012]. Dostupný z: < <http://www.upm.cz/index.php?language=cz&page=204>>.